

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Яковлева В.А., Ніколенко Н.А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглядаються види педагогічних інновацій, розкриваються проблеми вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду та проблеми впровадження досягнень педагогічної науки в практику. З'ясовуються особливості педагогічного, передового, новаторського педагогічного досвіду.

Ключові слова: інноваційні процеси, навчально-виховний процес, інформаційні технології, педагогічний досвід, нововведення, новаторський і дослідницький педагогічний досвід, передовий педагогічний досвід.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Розвиток інноваційних процесів у освіті на сучасному етапі є об'єктивною закономірністю, що зумовлюється: інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття; оновленням змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський цілісний аспект; гуманістично зорієнтованим характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу; необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність, спрямовану на формування творчої особистості вихованця, готовності до сприйняття та активної діяльності у нових соціально-економічних умовах. Інновації в освіті, тобто нововведення характерні для будь-якої професійної діяльності людини і тому природно стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих вчителів і цілих колективів. Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління.

Аналіз наукових публікацій та досліджень. Проблемою новаторського і дослідного педагогічного досвіду займалися такі вітчизняні педагоги і вчені, як І.П. Волков, Т.І. Гончарова, І.П. Іванов, Є.М. Ільїн, В.А. Каракowski, С.Н. Лисенкова, Е.Н. Хриков, М.П. Щетинін, П.М. Ерднієв, Е.А. Ямбург і багато інших стали надбанням учительства всієї країни.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати особливості і види педагогічних інновацій.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна педагогічна діяльність заснована на осмисленні практич-

ного педагогічного досвіду, цілеспрямована педагогічна діяльність орієнтована на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Продуктами інноваційної педагогічної діяльності є нововведення, що позитивно змінюють систему освіти, визначають її розвиток і характеризуються як нові чи вдосконалені.

Поняття «інновація» означає нововведення, новизну, зміна; інновація як засіб і процес передбачає введення чого-небудь нового. Стосовно до педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя і учня. У вітчизняній педагогіці зроблені перші спроби пояснення сутності і змісту інноваційних процесів.

У розумінні суті інноваційних процесів в освіті лежать дві найважливіші проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Одні інноваційні процеси насамперед пов'язують з вивченням, узагальненням і поширенням педагогічного досвіду, інші віддають перевагу проблемі розробки і впровадження педагогічних нововведень. Отже, предмет інноватики, зміст і механізми інноваційних процесів повинні лежати в площині об'єднання двох взаємопов'язаних між собою процесів, що розглядаються до теперішнього часу поки ізольовано. Їх об'єктивний взаємозв'язок полягає в тому, що процес вивчення, узагальнення та поширення педагогічного досвіду має своєю кінцевою метою впровадження нового, передового в масову практику. Таким чином, результатом

інноваційних процесів має бути використання нововведень теоретичної і практичної природи в цілісному педагогічному процесі. Все це підкреслює важливість управлінської діяльності по створенню, освоєнню і використанню педагогічних нововведень. Мова йде про те, що викладач може виступати в якості учасника, розробника, дослідника, користувача і пропагандиста нових педагогічних технологій, теорій, концепцій. Управління цим процесом забезпечує підготовку до відбору, оцінки та застосування у своїй діяльності досвіду колег або пропонованих наукою нових ідей, методик [2].

Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності передбачає включення викладачів у процес створення, освоєння і використання педагогічних нововведень в практику навчання і виховання, створення в навчальному закладі певного інноваційного середовища.

Необхідність в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства, культури і освіти визначається низкою обставин.

По-перше, соціально-економічні перетворення зумовили необхідність докорінного оновлення системи освіти, методології і технології організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах різного типу. Інноваційна спрямованість діяльності вчителів і вихователів, що включає в себе створення, освоєння і використання педагогічних нововведень, виступає засобом оновлення освітньої політики.

По-друге, посилення гуманітаризації змісту освіти, безперервна зміна обсягу, складу навчальних дисциплін, введення нових навчальних предметів вимагають постійного пошуку нових організаційних форм, технологій навчання. У даній ситуації істотно зростає роль і авторитет педагогічного знання в учительському середовищі.

По-третє, відбувається зміна ставлення вчителів до самого факту освоєння і застосування педагогічних нововведень. В умовах жорсткої регламентації змісту навчально-виховного процесу вчитель був обмежений не тільки в самостійному виборі нових програм, підручників, а й у використанні нових прийомів і способів педагогічної діяльності. Якщо раніше інноваційна діяльність зводилася в основному до використання рекомендованих зверху нововведень, то зараз вона набуває все більш виборчий дослідний характер. Саме тому важливим напрямком в роботі керівників шкіл, органів управління освіти стає аналіз і оцінка вводяться вчителі педагогічних інновацій, створення умов для їх успішної розробки і застосування.

По-четверте, входження загальноосвітніх навчальних закладів в ринкові відносини, створення нових типів навчальних закладів, в тому числі і недержавних, створюють реальну ситуацію їх розвитку і вдосконалення з метою досягнення конкурентоспроможності [4].

Сучасною школою накопичено багатий досвід, який повинен бути реалізований в конкретній педагогічній діяльності, але часто залишається незагребуваним, так як у більшості вчителів і керівників не сформована потреба в його вивченні і застосуванні, відсутні навички та вміння в його відборі і аналізі. У реальній практиці вчителя часто не замислюються про необхідність і доцільність аналізу власного педагогічного досвіду та досвіду своїх колег.

Педагогічний досвід може бути масовим і передовим. Передовий педагогічний досвід історич-

но обмежений, тому що на кожному новому етапі з розширенням матеріальних, методичних, кадрових та інших можливостей навчальних закладів виникають нові вимоги до педагогічної діяльності. Разом з тим, як справедливо зазначав Ю.К. Бабанський, «передовий досвід несе і деякі вічні елементи, які поповнюють скарбницю педагогічної науки і практики» [1]. У створенні та передачі передового досвіду велику роль відіграє позиція вчителя, тому при аналізі та розповсюдженні провідних положень конкретного досвіду важливо враховувати вплив суб'єктивного фактора, прогнозувати варіанти його оцінки та трансляції в педагогічні колективи. В ході передачі і освоєння досвіду, як ніде більше, переплітаються прояви об'єктивно цінного і індивідуального, але не всі глибоко індивідуальне в педагогічній діяльності може стати надбанням масової практики. Залишається те, що становить область унікального і неповторного в особистості, що створює новий досвід. Передовий педагогічний досвід, формуючись на основі масового, являє собою рівень оволодіння об'єктивними педагогічними закономірностями [3].

Передовий педагогічний досвід – навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати у розв'язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання, нових освітніх систем або інтеграції традиційних форм, методів, прийомів і засобів.

Головними критеріями передового педагогічного досвіду є:

- актуальність – відповідність досвіду найважливішим на певному етапі проблемам навчання і виховання;

- новизна – наявність у теорії та практиці раніше не відомих знань, форм і методів діяльності. Вона властива не тільки науковим відкриттям, а й раціоналізації окремих аспектів педагогічної діяльності;

- результативність – підвищення рівня розвитку дітей у процесі застосування конкретного досвіду, оптимальне використання учителем (вихователем) і дітьми сил і часу для досягнення результату;

- стабільність – використання досвіду в діяльності інших педагогів протягом тривалого часу;

- раціональність – досягнення високих результатів за розумної інтенсифікації зусиль, засобів і використання часу;

- перспективність – можливість творчого наслідування досвіду іншими педагогами [3].

Послугуючись цими критеріями як своєрідними еталонами, можна оцінити рівень досягнення результатів у розвитку набутих на основі й у процесі безпосередньої педагогічної діяльності знань і навичок. Застосовувати їх слід сукупно, а не вибірково. Недооцінення ознак передового педагогічного досвіду може спричинити суб'єктивізм, помилкові, невиправдані оцінки, а перебільшення їх – формалізм.

Передовий педагогічний досвід, маючи багато спільного з новаторським досвідом, суттєво відрізняється від нього.

Новаторський педагогічний досвід – породжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Залежно від змісту і конкретних результатів виокремлюють такі його види:

– дослідницький педагогічний досвід (суть його полягає в отриманні оригінальних даних, нерідко – відкриттів завдяки використанню пошуку);

– раціоналізаторський педагогічний досвід (його метою є вдосконалення практики навчання і виховання на основі використання творчих ідей) [5].

Як правило, новаторський педагогічний досвід є результатом творчого пошуку, реалізації оригінальних, смислових педагогічних ідей. Так були обґрунтовані теорія і методика педагогіки співробітництва, авторські програми Л. Блудової та Н. Дернович «Створення умов природного розвитку дітей у системі дошкільного виховання» та «Ладки», авторська методика Л. Шульги з розвитку художніх здібностей дітей дошкіль-

ного віку, програма з фізичного виховання дошкільників і молодших школярів М. Єфименка. Таким чином, різновидами передового педагогічного досвіду є новаторський і дослідницький педагогічний досвід як своєрідні шаблони сходження від емпіричного до теоретичного аналізу та узагальнення.

Висновок. Отже, інноваційна педагогічна діяльність є основою оновлення навчальних закладів, чинником розвитку освітніх систем. Її результат визначають структурні та змістові зміни в роботі закладу, освітньої системи, а за певних умов – створення якісно нової педагогічної практики – авторського закладу чи радикального реформування усієї освітньої системи.

Список літератури:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: [метод. основы] / Ю. К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Вологін Ю. Використання інформаційних технологій в менеджменті освіти на сучасних економічних відносинах / Ю. Вологін // Молодь і ринок. – 2011. – № 11. – С. 153-158. – Бібліогр.: 11.
3. Горобець Д. В. Менеджмент освітніх інновацій як основа управління розвитком педагогічного коледжу / Д. В. Горобець // Наука і освіта. – 2010. – № 7. – С. 64-67. – Бібліогр.: 5.
4. Комар Ю. Дослідження теоретичних засад мікрорівневої системи підготовки студентів-управлінців у контексті атрибутивності / Ю. Комар // Освіта і упра.. – 2006. – № 3-4 – С. 168-172. – № 11.
5. Хриков Е. Н. Теория и практика внутришкольного управления / Е. Н. Хриков. – Луганск, 1997. – 118 с.

Яковлева В.А., Николенко Н.А.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье рассматриваются виды педагогических инноваций, раскрываются проблемы изучения, обобщения и распространения передового педагогического опыта и проблемы внедрения достижений педагогической науки в практику. Выясняются особенности педагогического, передового, новаторского педагогического опыта.

Ключевые слова: инновационные процессы, учебно-воспитательный процесс, информационные технологии, педагогический опыт, нововведения, новаторский и исследовательский педагогический опыт, передовой педагогический опыт.

Yakovleva V.A., Nikolenko N.A.

National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine

PECULIARITIES OF PEDAGOGICAL INNOVATIVE ACTIVITY

Summary

The article deals with the types of pedagogical innovations, reveals the problems of studying, generalization and dissemination of advanced pedagogical experience and the problem of introducing the achievements of pedagogical science into practice. Peculiarities of pedagogical, advanced, innovative pedagogical experience are elucidated.

Keywords: innovative processes, educational process, information technologies, pedagogical experience, innovations, innovative and research pedagogical experience, advanced pedagogical experience.